

# UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 16.

V Ljubljani, 15. avgusta 1888. l.

XXVIII. leto.

## Kako naj učitelj goji in pospešuje domoljubje v šoli in zunaj šole?

(Konferenčna razprava.)

Geslo: „Vse za dom in za cesarja,  
Za cesarja blago, kri“.  
Cesarska pesem.

Kako čarovito vplivajo te besede naše „cesarske pesmi“ na pevca in poslušalca kadar zadoné veličastni njeni sozvoki! Neko prečudno čutstvo pretresa nam srce, skoro bi dejal, da je bojevito in milo v istem času. Kaj je to čutstvo? Druzega imena mu ne vem nego „domoljubje“. Domoljubje mi je na milijone delov v srca državljanov razdeljena in vender edina duša države — gonilna moč, ki omogočuje razvoj in napredek države — torej to, brez česar bi država bila nemogoča. Z vsem pravom torej zahteva država od nas, da gojimo v šoli domoljubje. O načinu, kako naj se to godí, poročati mi je danes naloga.

Predno izvajam svojo nalogo, naj pojasnim, kaj obsega za me pójem „domovina“ in potem „domoljubje ali ljubezen do domovine“. Postavim se izključno na stališče avstrijskega državljana; kajti dasiravno je domoljubje čutstvo, ki je za vse ljudi enako, vender je naša domovina dokaj različna od drugih držav z ozirom na njeno sestavo in njene najvažnejše razmere.

„Domovina“ mi poménja z naznačenega stališča vso našo državo, avstro-ogersko t. j. tla, na katerih se je plela in se plete zgodovina različnih národov, vse, kar je na teh tleh ustvarila človeška roka, vso prirodo, vse národe in kot njih otrok očeta, našega cesarja. Vse to mi je neločljivo drugo od družega, vsako mi je obstojen del pójma „domovina“. Res je mogoče sicer ločiti to v dva pójma namreč „država“ in „cesar“, a kjer se država tako zvesto in srčno oklepa svojega cesarja, in kjer cesar išče svoje sreče le v sreči svojih podložnikov, kakor je to pri nas, tam se mora pač reči: „Cesar in država“ — to je naša domovina, in kdor ljubi eno, ljubi nehoté i drugo. Ljubiti vse to, kar sem navel kot v obseg pójma „domovine“ spadajoče, in sicer ne tako ljubiti kakor samega sebe — (to bi bil užé separatizem) nego bolj, ljubiti tako, da smo pripravljeni žrtvovati vse, celó sebe za blagor domovine, to je ljubezen do domovine, pravi avstrijski patriotizem.

Kako občudujemo starovečne države grške in rimsko zaradi njihove sveže moči in mogočnosti v fizičnem in kulturnem oziru za časa njihovega cveténja! Če pa iščemo vzrokov, gonilnih moči, ki so one iz malih občin privedle do tolikega razvoja, najdemo v

prvej vrsti domoljubje državljanov. Domoljubje velelo je hrabremu Leonidi in njegovim tovarišem umreti za domovino; gnalo je stotisoč hrabrih Kartagincev in Sagunčanov boriti se do zadnjega diha proti Rimljanom. Kaj je ojačilo Mucija Scävolo in Horacija Kokleja k junaškima činoma? Kedo je velel umreti kralju Kodru za domovino? Ali če posežemo v novejšo zgodovino. Nežni francoski deklici, Devico orleansko in Charlotta Corday ojačilo je domoljubje k hbrbrim činom; prva je z lepim vzgledom navdušila svoje rojake, da so pregnali Angleže, druga se je prostovoljno podala v gotovo smrt — usmrtivša krutega Marrata, da reši domovino krvoloka. Tudi naša, avstrijska povestnica nam hrani obilico imen, ki se blišče kakor svetle zvezde na obzorji vekov in katerih nosilce moremo v vzpored staviti z najslavnejšimi junaki vseh vekov. Princ Evgen, Lavdon, Radezky, Tegetthoff, Jurišić, Nikolaj Zrinski so ponos vsacega Avstrijana. Življenje teh junakov je storilo vzorno v prvej vrsti njihovo domoljubje. Dokler ima država takih mož, je srečna in močna ali vsaj obvarovana nesreče, preteče jej od pohlepnih sosedov. Kedo bi torej mogel dvomiti, je domoljubje li potrebno za obstanek in za razvoj države!! Torej zopet rečem, da država z vsem pravom zahteva od nas, da gojimo v otroških srcih domoljubje ter mladino tako vzgojamo v dobre državljane. Gotovo je mogoče več doseči pri mladini nego pri odraslih ljudeh, kajti mlado srce je mnogo občutljiveje za vse lepo in blagim čutstvom širje odprto nego prepogosto s suhim materializmom in egoizmom prepreženo srce odraslega človeka. Pravi čas — za sejanje domoljubja je torej čas mladih, detinskih let. Zelo zanimivo in občudovalno smo čitali in poslušali še kot dečki in deklice o slavnih činih hbrbrih junakov. Omilil se nam je in posebno priljubil ta ali oni, in s kakšnim spoštovanjem smo zrl kvišku k onim blagim domoljubom, ki so žrtvovali blago in življenje ter veselo in ponosno umirali za domovino. Primerilo se mi je, ko sem otrokom pojasnjeval povest o nesrečnem Belizarji in jim predočil, kako zelo je moral on ljubiti svojo domovino, ker mu celó nehvaležnost rojakov ni mogla izkoreniniti te ljubezni, — da sem videl solze v očeh nekaterih dečkov. Otroka kmalu ganeš, in če tudi zatemni za nekaj časa prvi vtis, vender se o danj priliki zopet ravno tako živo obudi.

(Dalje prih.)

## Knjiga Slovenska.

### §. 37.

Staroslovenščina je v svoji prvi obliki zamrla na vzhodu, a oživela je znanstveno na zahodu. Vzbudili so jo najprej pisatelji česki pa slovenski.

Znameniti so njeni spomeniki, toda razlagovati jih more le, kdor jih ima pred seboj izvirnike. Ker mi to ni mogoče, naj povem, kateri so bili v novejših časih prvi in pravi buditelji véde staroslovénske. Vsem drugim na čelu so menda trojaci: I. Dobrovský, II. Kopitar, III. Vostokov.

Prvemu sta na Českem nekako pripravljala pot Gelazij Dobner (r. 1719, u. 1790), kateri slove „otec nove kritičke historie česke“ po delih svojih p. „Annales Bohemorum, Monumenta historica 1764—1786“ itd. in Blahoslav Durich (r. 1738, u. 1802), kateri je kot jezikoslovec velike osnove delal po „Bibliotheca Slavica 1773—75“ itd. ter Dobrovskega vnel za jezik arabski pa za knjigo slovansko, posebej staroslovansko. — „Otec slavistiki“ pa se po vsej pravici imenuje

I. Dobrovský (Doubravský) Josef. Rodil se je 17. avg. 1753 na Ogerskem v Djermetu blizu Raba, kjer mu je tedaj oče iz Solnice okraja Kraljevogradskega bival dostojnik v vojni. Vzrejevan na Českem pride l. 1768 na vseučilišče v Prago, l. 1772 vstopi v